

Jäätmeveo reformi raames koostatud jäätmeseaduse muutmise seaduse rakendamise mõju hindamine

Aruanne

Keskkonnaministeeriumi lepinguline töö nr 4-1.1/14/277

Uuringu teostaja:
SA Säästva Eesti Instituut,
Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus

2014

Sisukord

1	Sissejuhatus.....	5
2	Korraldatud jäätmeveol põhinev olmejäätmete kogumissüsteem.....	6
3	Jäätmeseaduse kavandatavad muudatused	8
4	Jäätmeseaduse muudatuste rakendamise mõju	9
4.1	Mõju elu- ja looduskeskkonnale	9
4.2	Majanduslik mõju	11
4.2.1	Mõju jäätmevaldajatele sh leibkondadele.....	11
4.2.2	Mõju jäätmekäitlusettevõtetele	13
4.2.3	Mõju omavalitsustele.....	15
4.2.4	Mõju kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduse korraldusele.....	16
5	Kokkuvõte.....	18
	Kasutatud kirjandus.....	21
	Lisa 1 – Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu.....	23

1 Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse tegevuseesmärgid aastateks 2014-2015 on sõnastatud Eesti Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna koalitsiooni tegevuskavas. Koalitsioonilepe (keskkonnaosa punkt 16) toob välja järgmise kavandatava tegevuse: „Algatame jäätmeveo korralduse reformi, mille tulemusel säiliks inimestel prügiveosüsteemiga liitumiskohustus, kuid lisanduks õigus valida parimat hinna ja kvaliteedi suhet pakkuv teenusepakkuja. Reformi läbiviimisel peame oluliseks säilitada jõukohase hinnaga jäätmeveoteenuse kättesaadavus ka hajaasustuspiirkondades.“

Jäätmeveo korralduse reformi läbiviimise peamise põhjusena on välja toodud soov leevendada tõkkeid olmejäätmete veoturul osalemiseks (tagada jäätmeveo konkurents), andes võimaluse, et mitu veoettevõtet pakuvad teenuseid samaaegselt ühes piirkonnas ja jättes jäätmevaldajatele võimaluse ise endale veoteenuse osutaja valida.

Jäätmeveo korralduse reformi elluviimiseks on Keskkonnaministeerium vastavalt valitsuse tegevusprogrammile ette valmistanud jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (vt lisa 1).

Käesoleva töö eesmärgiks oli anda koostatud eelnõu rakendamise esmane mõjude hinnang. Töö käigus hinnati eelnõukohase seaduse mõju elu- ja looduskeskkonnale, samuti majandusmõju peamiste sihtrühmadele (eelkõige jäätmevaldajad/leibkonnad ja kohalikud omavalitsused arvestades ka regionaalset dimensiooni) ning mõju kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduse korraldusele.

Hinnangu viis läbi Keskkonnaministeeriumi tellimusel SA Stockholmi Keskkonnainstituuti Tallinna Keskus, Säästva Eesti Instituut.¹

¹ SEI Tallinn vanemekspert Harri Moora, kontakt: e-mail: harri.moora@seit.ee

2 Korraldatud jäätmeveol põhinev olmejäätmete kogumissüsteem

Eesti omavalitsuste kohustused ja ülesanded jäätmehoolduse korraldamisel määrab kindlaks jäätmeseadus (edaspidi JäätS). Üks olulisemaid kohaliku omavalitsuse kohustusi seoses jäätmehooldusega on korraldada oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumine ja vedu. Nii on vastavalt täna kehtivale jäätmeseadusele kohalikul omavalitsusel (üle 1 500 elanikuga) kohustus organiseerida oma haldusterritooriumil **korraldatud olmejäätmevedu** - olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse organi korraldatud konkursi korras valitud ettevõtja poolt (JäätS § 66 lõige 1). Lihtsamalt öeldes tähendab see seda, et **omavalitsus määrab jäätmeveo piirkonnad, jäätmeliigid, teenustasu piirmäärad ja jäätmeveo tüüptingimused ning annab piirkonnas konkursi võitnud jäätmevedajale kuni viieks aastaks jäätmeveo ainuõiguse**. Konkursid toimuvad vähempakkumise põhimõttel ja edukaks tunnistatakse kõige soodsama (madalama hinnaga) pakkumise esitanud jäätmevedaja. Ainuõiguse väljastamine vedajale tähendab, et konkreetsetes veopiirkonnas võib korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide kogumise ja äraveo teenust osutada üksnes ainuõiguse saanud jäätmevedaja ning teised jäätmevedajad ei tohi antud veopiirkonnas teenuseid osutada. Vedaja kohustub konkursil pakutud hindadega piirkonnas jäätmeid vedama ning jäätmeveo hinda saab muuta üksnes omavalitsuse nõusolekul ja seda juhul, kui ilmnevad sellised asjaolud, mis oluliselt mõjutavad jäätmete käitlemiskulusid, mida ei olnud konkursile eelnenud perioodil võimalik prognoosida, näiteks saastetasu muutus või kütuse märkimisväärne kallinemine.

Ainuõiguse rakendamise kuupäevast alates loetakse kõik jäätmevaldajad korraldatud jäätmeveoga liitunud elu- või tegevuskohajärgses jäätmeveo piirkonnas. Kohalik omavalitsus annab üle vedajale jäätmevaldajate registri ja vedaja on kohustatud alustama jäätmete vedu kõikidelt jäätmeveopiirkonna jäätmevaldajatelt vastavalt korraldatud jäätmeveo piirkonnas kehtivale väljaveo graafikule. Jäätmeveo tingimused täpsustatakse vedaja ja jäätmevaldaja vahel sõlmitavas lepingus. Vastavalt jäätmeseadusele ei vabasta kirjaliku lepingu sõlmimata jätmise jäätmevaldajat kohustustest jäätmeid vedajale üle anda ja osutatud teenuste eest tasuda.

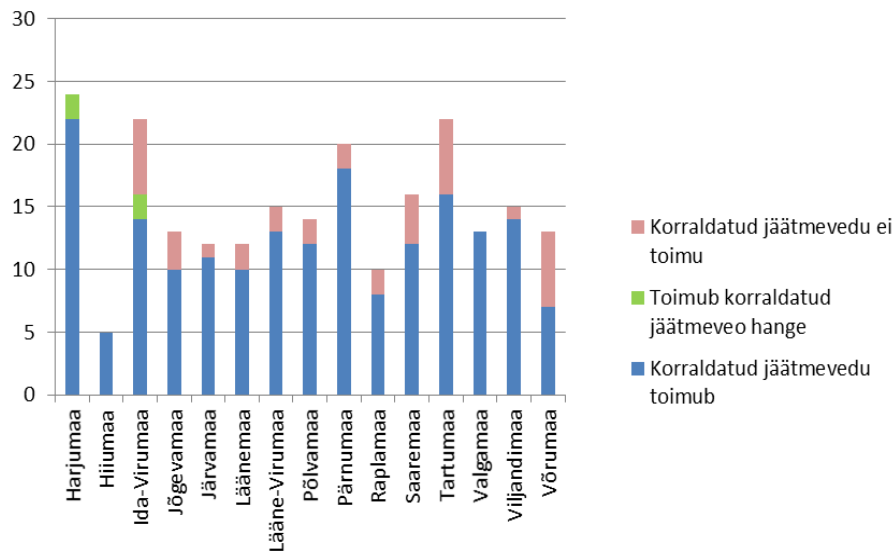
Hangetel põhinev jäätmeveomudel on rakendatud ka kõikides teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Samas on võrreldes teiste liikmesriikidega Eesti omavalitsustele jäetud jäätmekäitluse keskseks korraldamiseks väga piiratud õiguslikud võimalused.² Nii võib öelda, et Eesti liberaalne jäätmehooldusmudel on Euroopa Liidus ainulaadne.

Korraldatud jäätmeveo nõue jõustus 2005. aastal, aga selle tegelik rakendamine on toimunud siiski võrdlemisi suure ajalise nihkega.³ Peamisteks põhjusteks korraldatud jäätmeveo rakendamise venimisel on olnud omavalitsuste puudulik oskusteave ja inimressurs, puudulik koostöö teiste omavalitsustega ja eelkõige vaidlused jäätmeveo ainuõiguse andmiseks korraldatud konkursi tulemuste üle. Kuigi vaidlused konkursi tulemuste osas on jätkuvalt probleemiks, on tänu omavalitsuste süvenevale koostööle ja teadmiste suurenemisele valdav osa omavalitsusi tänaseks läbi viinud korraldanud jäätmeveo hanked. Keskkonnaministeeriumi poolt 2013. aasta mais läbiviidud küsitluse tulemusel oli sel ajal korraldatud jäätmeveoga haaratud 82% kohalikest omavalitsustest (kokku 185 omavalitsust 226-st) (vt ka joonis 1). Siinjuures tuleb silmas pidada, et korraldatud jäätmeveo konkurss tuleb läbi viia ainult nendes omavalitsustes, kus elab üle 1 500 elaniku (2013. aasta seisuga 190 omavalitsuses). Seega oli sel ajal korraldatud jäätmevedu rakendamata ainult viies omavalitsuses (nendest neljas oli hange pooleli), kes

² Alates 2010. aastast pole Eestis omavalitsustel võimalik korraldada olmejäätmete käitlust oma territooriumil läbi *in-house* tehingu. Lisaks muudeti 2014. aasta juulis jäätmeseadust nii, et omavalitsusel pole enam õigust korraldada jäätmevedu selliselt, et jäätmeid vedava ettevõtja ainsaks kliendiks ja temale tasu maksjaks on kohaliku omavalitsuse üksus. Praktiliselt kõik liikmesriigid on jäätmekäitluse korraldamisel kasutanud kas ühte või teist eelmainitud lähenemist.

³ Ülevaade jäätmehoolduse olukorrast valdades ja linnades. Riigikontrolli ülevaade Riigikogule, Tallinn, 2008. Nimetatud ülevaate põhjal polnud 2008. aastal korraldatud jäätmeveo kohustusega KOV-idest korraldanud vastavat hange 43% omavalitsustest.

seada kohustust omasid.⁴ Huvitava faktina võib välja tuua, et korraldatud jäätmeveo korraldamise kohustusest vabastatud väiksematest omavalitsustest oli vabatahtlikult hanke korraldanud üheksa omavalitsust.

Joonis 1. Korraldatud jäätmeveo rakendamine kohalikes omavalitsustes (Keskkonnaministeeriumi küsitlus 2013)

Korraldatud jäätmeveo laialdase rakendamise motivaatoriks on siinjuures olnud asjaolu, et hanke tulemusel on üldjuhul oluliselt langenud jäätmeveo hinnad ning omavalitsustel on parem ülevaade toimivast olmejäätmete kogumissüsteemist (sh võimalus teenusehindasid kontrollida). Peale selle on korraldatud jäätmeveo rakendamine olnud tingimuseks jäätmekäitlusalaste riiklike investeringutoetuste saamisel. Lisaks on korraldatud jäätmeveo rakendamine olnud peamiseks abinõuks, mille abil on võimalik (sund)liita valdav osa jäätmetekitajatest kogumissüsteemiga. Samuti aitab see parandada järelevalvet ja kontrolli jäätmekäitluse üle. Seda tõestab ka tänane olukord, kus jäätmekäitlussüsteemiga on seotud 95% majapidamistest.⁵ Sellest johtuvalt on korraldatud jäätmevedu aidanud vähendada ka prügistamist ning loonud hea aluse jäätmete liigiti kogumise parandamiseks.

Korraldatud jäätmeveoga paralleelselt on mitmetes jäätmeveopiirkondades ja omavalitsustes toimunud nn **jäätmeveo vabaturg**, kus olmejäätmete käitlusteenus on avatud kõikidele nõuetele vastavatele jäätmekäitlustevõtetele. Vabaturu tingimustes pole teenusehinnad fikseeritud ja jäätmevaldajal õigus ise valida endale sobiv jäätmeveoteenus pakkuv ettevõtte. Jäätmeveo vabaturu mudel on toimunud nii alla 1 500 elanikuga omavalitsustes (ei ole kohustatud hanget korraldama) kui ka omavalitsustes ja piirkondades, kus ühel või teisel põhjusel pole uut hanget korraldatud või pole hanke vaidlustamise vms tõttu omavalitsusega korraldatud jäätmeveo lepingut sõlmitud. Kuna jäätmevaldajal on vabaturu tingimustes võimalus jäätmeveolepingut/vedajat igal ajal muuta/vahetada, siis puudub omavalitsusel ülevaade teenusega liitunutest. Omavalitsustel on seetõttu väga raske kontrollida jäätmeveoga liitumise ja jäätmeveo teenuse nõuetele vastavust. Selline olukord on mitmel pool tekitanud olukorra, kus on suurenenud olmejäätmete nõuetele mittevastav käitlemine (nt kodune põletamine) ja prügistamine.

⁴ Täna on korraldatud jäätmevedu rakendunud või konkurss läbi viidud ka nendes omavalitsustes (nt Narvas, Rakveres ja ka valdavas osas Tallinna linna jäätmeveopiirkondades).

⁵ Statistikaameti 2002. a teostatud uurimuse „Statistical work on determination of relevant information available at municipal waste collectors“ kohaselt oli Eestis olmejäätmete kogumissüsteemiga liidetud ligikaudu 74 % elanikkonnast. 2011. aastal avaldatud uurimuse tulemusel selgus, et 2010. a oli kogumissüsteemiga liidetud juba ligikaudu 95% elanikkonnast.

3 Jäätmeseaduse kavandatavad muudatused

Jäätmeveo korralduse reformi elluviimiseks on Keskkonnaministeerium vastavalt valitsuse tegevusprogrammile ette valmistanud **jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu** (vt lisa 1). Kavandatavad seadusemuudatused muudavad oluliselt tänase kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatud jäätmehoolduse aluseid. **Põhimuudatuseks on loobumine täna toimivast korraldatud olmejäätmeveo mudelist**, kus konkreetsetes veopiirkonnas võib korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide kogumise ja äraveo teenust osutada üksnes hanke alusel ainuõiguse saanud jäätmevedaja. Pakutud lahenduse korral enam ei fikseerita teatud perioodiks teenuse hindasid. Samuti pole võimalik rakendada jäätmehoolduse mudelit, kus omavalitsus pakub ise korraldatud jäätmeveoteenust, olles konkursiga valitud jäätmeveo pakkuja ja jäätmetekitaja vahel (varem kehtinud JäätS § 66 lg 1¹).

Senine kohaliku omavalitsuse korraldatud jäätmeveo süsteem ehk riigihangete teenuse kontsessiooni põhine mudel asendatakse **uue kohaliku omavalitsuse registreeringu alusel olmejäätmete kogumise lahendusena**. Sisuliselt on tegu jäätmeveo teenuse avatud turuga. Täna mõningates Eesti piirkondades toimivast jäätmeveo vabaturust eristab sellist jäätmeveosüsteemi see, et teenuse pakkumisele on kehtestatud konkreetsete tingimused, mis aitavad jäätmevedu teatud määral kontrollida. Sellist jäätmeveo lahendust pole täna ükski teine EL liikmesriik rakendanud.

Kavandatud lahenduse puhul määrab kohalik omavalitsus olmejäätmete kogumisteenuse pakkujate registreerimise piirkonnad, kehtestades eraldi tehnilised jm nõuded registreerimiseks. Määratud piirkonnas võivad jäätmeveo teenust pakkuda kõik kohaliku omavalitsuse poolt registreeritud (registreerimistõendit omavad) jäätmevedajad. Jäätmeliigid, millele kohaldatakse kohaliku omavalitsuse registreerimistõendi alusel toimivat jäätmevedu, samuti veopiirkonnad, vedamise sagedus ja aeg ning kogumise ja veoga seotud tehnilised tingimused kehtestatakse kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjaga.

Seadusemuudatuse kohaselt saavad jäätmevaldajad ise valida endale jäätmeveoteenuse pakkuja, kusjuures teenuse osutamine toimub jäätmevedaja sätestatud hinnakirja alusel. Iga registreeritud jäätmevedaja peab koostama igale veopiirkonnale hinnakirja, mis peab tagama, et iga samas mahus teenuse tarbija antud veopiirkonnas saab teenust sama hinnaga. Teenus peab sisaldama kõikide jäätmete kogumist, mille tekkekohal kogumise on kohaliku omavalitsuse üksus jäätmehoolduseeskirjas kohustuslikuks teinud. Kehtiv teenuste hinnakiri avaldatakse jäätmevedaja ja veopiirkonna kohaliku omavalitsuse üksuse veebilehel. Registreeritud jäätmevedaja võib teenuste hinnakirja muuta, aga mitte sagedamini, kui kord 12 nädala jooksul, esitades muudetud hinnakirja kõigile oma klientidele ja veopiirkonna kohalikele omavalitsustele hiljemalt neli nädalat enne uue teenuste hinnakirja kehtestamist.

Jäätmete liigiti kogumise motiveerimiseks peavad registreeritud jäätmevedajad teenusehindade kujundamisel tagama, et sama kogumismahuti ruumala alusel (mahu põhiselt) oleks liigiti kogutud jäätmete teenustasu maksimaalselt 50% ja vanapaber- ja kartongi kogumisel kuni 20% segaolmejäätmete kogumise teenustasust.

Jäätmevaldaja on kohustatud liituma jäätmeveo teenusega registreerimistõendit omava ettevõttega, sõlmides sellekohase veolepingu. Sõlmitud veolepingut saab lõpetada vaid uue veolepingu sõlmisel teise registreerimistõendit omava ettevõttega ning selle esitamisel kehtiva lepingu teenusepakkujale. Kohalik omavalitsus peab informeerib kirjalikult jäätmevaldajaid päevast, millest algab kohaliku omavalitsuse registreerimistõendi alusel toimiv jäätmevedu. Teavitamine võib toimuda ka registreerimistõendit omava ettevõtja kaudu.

4 Jäätmeseaduse muudatuste rakendamise mõju

Käesoleva töö käigus hinnati jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõus toodud muudatuste rakendamisest tulenevaid järgmisi võimalikke mõjusid:

- Mõju elu- ja looduskeskkonnale.
- Majanduslik mõju peamistele sihtrühmadele – eelkõige jäätmevaldajatele/leibkondadele, jäätmekäitlejatele ja kohalikele omavalitsustele võttes arvesse ka regionaalset dimensiooni.
- Mõju kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduse korraldusele.

Käesolev uuring viidi läbi võrdlemisi lühikese aja jooksul (1.12-12.12.2014), mistõttu mõju hindamisel lähtuti eelkõige uuringu ajal kättesaadavatest materjalidest ja teabest.

4.1 Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõuga kavandatud muudatused muudavad olulisel määral olmejäätmete senist veokorraldust. Eelnõus sätestatud kohaliku omavalitsuse registreerimistõendi alusel toimuv jäätmeveo mudel, kus ühes jäätmeveopiirkonnas võib jäätmeid koguda korraga mitu registreeritud jäätmekäitlusettevõtet, tekitab olukorra, kus **täna kehtiva korraldatud jäätmeveoga võrreldes suureneb oluliselt sama jäätmekoguse äravedamiseks läbitav summaarne veokilomeetrite arv**. Piltlikult öeldes, kui korraldatud jäätmeveo puhul kogub ühest jäätmeveo piirkonnast jäätmeid üks jäätmeveoauto, siis kavandatava seadusemuudatuse puhul sõidab enam-vähem sama marsruuti pidi mitu jäätmeveoautot, kes tühjendavad naabermajade jäätmekonteinereid. Lisaks tuleb arvestada, et jäätmeveo avatud turu tingimustes pole suure tõenäosusega võimalik tagada jäätmekoorma täissaamist ühest piirkonnast, mistõttu peavad erinevate ettevõtete jäätmeveokid tegema koorma täissaamiseks suuremaid jäätmekogumisringe kui seda oleks võimalik teha korraldatud jäätmeveo puhul. Kõik see suurendab oluliselt üldist jäätmeveo logistika mahtu piirkonnas, mis omakorda panustab märkimisväärselt negatiivse keskkonnamõju suurenemisse ja ka majanduskulude suurenemisse (vt ka ptk 4.2.1).

Kohaliku omavalitsuse registreerimistõendi alusel toimuva jäätmeveo süsteemile üleminek **suurendab seega oluliselt jäätmeveost tulenevat globaalset/piirkondlikku ja ka kohalikku keskkonnamõju – müra- ja õhusaastet (sh kasvuhoonegaaside heidet), ressursside raiskamist (kütuse tarbimine), samuti suureneb liikluskoormus, võimalike avariide/õnnetuste ja reostuse tekke risk**. Maapiirkondade kõrvalteed ja linnade sisekvartalid on avatud jäätmeveoturu puhul enam koormatud raskete jäätmeveokitega, mistõttu vajavad need tihedamat remonti ja hooldust. See suurendab omakorda loodusressursside kulu, mis omakorda avaldub ka teehooldusega seotud majanduskulude suurenemises.

Käesolevas töös kasutati olmejäätmeveost tekkiva olulisema keskkonnamõju - õhusaaste (kasvuhoonegaaside)⁶ koguste hindamiseks Rootsi Keskkonnauuringute Instituudi poolt välja töötatud jäätmekäitlusüsteemi olelusringi hindamise mudelit WAMPS⁷. Seejuures võrreldi seadusemuudatusega kavandatud kohaliku omavalitsuse registreerimistõendi alusel toimiva olmejäätmeveo käigus tekkivate õhuheitmete kogust täna kehtiva jäätmeseaduse alusel korraldatud jäätmeveol tekkivate

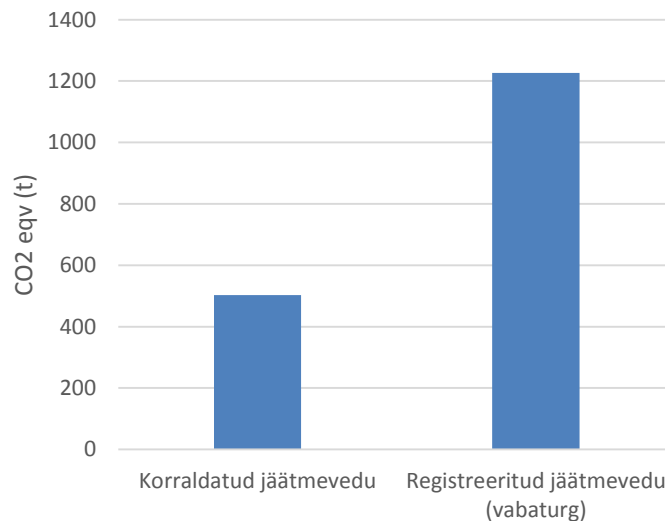
⁶ Jäätmeveo tulemusel tekkiva õhusaaste puhul keskenduti kasvuhoonegaaside heite (väljendatuna CO₂ ekvivalendina) koguse hindamisele.

⁷ Jäätmekäitluse keskkonnamõjude hindamise mudel WAMPS on laialt kasutatud jäätmekäitlusüsteemide ja -tehnoloogiate keskkonnamõju hindamisel Rootsis, teistes Põhjamaades ja ka Baltimaades (sh Eestis) (vt ka *Life cycle assessment as a decision support tool for system optimisation – the case of waste management in Estonia*. Harri Moora, PhD thesis 2009, Tallinn University of Technology, Tallinn, Estonia). Muuhulgas kasutati WAMPS mudelit nii eelmise kui ka tänaseks vastu võetud uue riigi jäätmekava 2014-2020 raames läbiviidud alternatiivsete jäätmekäitlusstenaariumite keskkonnamõju hindamisel.

õhuheitmetega.

Hinnang viidi läbi Tallinna linna näitel. Kusjuures arvesse võeti ainult segaolmejäätmete kogumine ja vedu (aluseks Tallinna linna segaolmejäätmete tekkekogus 95 000 tonni aastas). Korraldatud olmejäätmeveo puhul eeldati, et nimetatud süsteem on rakendatud linna kõikides jäätmeveopiirkondades (st igas piirkonnas pakub jäätmeveo teenust üks konkursi teel valitud vedaja). Kohaliku omavalitsuse registreeringu alusel avatud turul toimiva jäätmeveo puhul arvutati segaolmejäätmete kogumisest tulenev õhuheide eeldusel, et Tallinna linnas tegutseb kolm jäätmeveoettevõtet, kes omavad ligikaudu ühesuurust turuosa.

Nimetatud eelduste põhjal tehtud jäätmeveo õhuheitmete tekke mudelarvutus näitab, et eelnõu põhjal kavandatud kohaliku omavalitsuse registreeringu alusel toimiv segaolmejäätmete kogumine ja vedu tekitab **Tallinna linna näitel ligikaudu 2,4 korda rohkem õhuheitmeid**, kui korraldatud jäätmeveo alusel toimiv segaolmejäätmete kogumine (vt joonis 2). Kusjuures õhuheitmete tekkekogus on seda suurem, mida enam jäätmevedajaid turul tegutseb.

Joonis 2. Tallinnas tekkivate segaolmejäätmete (95 000 t/a) kogumisest ja veost tulenev kasvuhooonegaaside heide korraldatud jäätmeveo ja KOV-i registreeritud jäätmeveo puhul

Siinjuures tuleb arvestada, et Tallinna linnas tekkinud segaolmejäätmete kogus (nn ning kogumisvõrgustiku tihedus on suurem kui muudes Eesti piirkondades (eriti hajaasustusega piirkondades), mistõttu on võimalik siin jäätmete kogumist logistiliselt efektiivsemalt korraldada. Kavandatud seadusemuudatuse tulemusel suurenev jäätmeveost põhjustatud õhuheitmete ning muude seotud keskkonnamõjude ja -häiringute suurus kogu Eesti mastaabis on seega veelgi suurem.

Kokkuvõtvalt võib eeldada, et **võrreldes täna toimiva korraldatud jäätmeveo süsteemiga suurendab seaduse eelnõus sätestatud kohaliku omavalitsuse registreeringu alusel toimiva olmejäätmete kogumise süsteemi rakendamine jäätmeveoga kaasnevate keskkonnamõjude ja -häiringute teket kordades.**

4.2 Majanduslik mõju

Olmejäätmete veo korralduse muutmine mõjutab otseselt olulisemate sihtrühmade (jäätmeveoettevõtted, jäätmevaldajad sh eelkõige leibkonnad ning ka omavalitsused) kulusid ja tulusid. Majandusmõju ulatus sõltub paljus sellest, milliseks kujuneb avatud jäätmeveo turul teenusehind.

4.2.1 Mõju jäätmevaldajatele sh leibkondadele

Jäätmeveo korralduse muutmine mõjutab otseselt jäätmevaldajate sh leibkondade kulusid, seda eelkõige läbi jäätmeveo teenustasu muutuse. Leibkondade kulu jäätmeveoteenusele sõltub konkreetsest asukohast/piirkonnast ning mitmetest muudest teguritest (nt jäätmekonteineri suuruselt ja tühjendamise sagedusest, konteineri rentimise tasust, jäätmekäitleja poolt kehtestatud lisatasudest). Kuigi korraldatud jäätmeveoga kaetud piirkondade arv on viimastel aastatel Eestis oluliselt suurenenud (vt ka ptk 2), siis on praktiliselt kõikjal (linnades ja ka maaomavalitsustes) võimalik siiani leida piirkondasid, kus ühel või teisel põhjusel toimib nõ jäätmeveo vabaturg, kus konkurentsi alusel on võimalik kõikidel jäätmevedajatel jäätmeveo teenust pakkuda (vt ka ptk 2). See annab võimaluse analüüsida võimalikku veohinna kujunemist kavandatava kohaliku omavalitsuse registreeringu alusel toimiva jäätmeveo süsteemi rakendamisel.

Erinevate piirkondade jäätmeveotasude võrdlemine näitab, et **korraldatud jäätmeveo konkursiga fikseeritud hinnad on üldjuhul madalamad kui vabaturu tingimustes pakutavad hinnad.**⁸ Tabelites 1-4 on näitena välja toodud erinevate piirkondade (suuremad linnad ja maapiirkonnad) jäätmeveo teenuse (konteinerite tühjendamise) hinnad enamlevinud jäätmekonteinerite kaupa.

Heaks näiteks on Tallinna linn, kus valdavas osas jäätmeveopiirkondades on siiani kehtinud jäätmeveo vabaturg.⁹ Tallinnas on hoolimata jäätmeveoalasest konkurentsisist vabaturu hinnad ligikaudu 20% kõrgemad kui linna korraldatud jäätmeveoga piirkondades. Sama võib täheldada ka teiste suuremate asulate puhul, kusjuures võib leida ka linnasid (nt Rakvere ja Narva), kus korraldatud jäätmeveo rakendudes on teenusehinnad vähenenud isegi kordades.

Tabel 1. Tallinna jäätmeveopiirkondade konteinerite tühjendamise keskmised hinnad (2014)

Konteineri maht m ³	Vabaturu hind (ilma konteineri rendita)	Korraldatud jäätmeveo hind (ilma konteineri rendita)	Hinna vahe (%)
0,14 m ³	2,59	2,18	16
0,24 m ³	3,03	2,37	22
0,8 m ³	5,84	4,78	18
2,5 m ³	15,61	13,02	17
4,5 m ³	26,67	21,41	20

Allikas: <http://www.tallinn.ee/est/jaatmed-4>

⁸ Viimastel aastatel on tehtud mitmeid ülevaated omavalitsuste jäätmehoolduse rakendamise taseme uurimiseks sh jäätmeveo hindade analüüsimiseks nt Keskkonnaministeeriumi küsitlused 2009, 2013 (www.envir.ee).

⁹ Tallinna haldusterritoorium on jagatud 13 jäätmeveopiirkonnaks. 2014. aasta juuni seisuga oli korraldatud jäätmevedu rakendunud Tallinnas ainult viies piirkonnas.

Tabel 2. Narva segaolmejäätmete konteinerite tühjendamise hinnad vabaturg (kuni juuli 2014) ja korraldatud jäätmevedu (alates 1.08.2014)

Konteineri maht m ³	Vabaturu hind (ilma konteineri rendita)	Korraldatud jäätmeveo hind (ilma konteineri rendita)	Hinna vahe (%)
0,14 m ³	4,20	0,60	86
0,24 m ³	5,75	0,84	85
0,8 m ³	14,40	3,60	75
2,5 m ³	41,20	6,00	85
4,5 m ³	68,40	7,80	89

Allikas: Narva Linnavalitsus, <http://www.ekovir.ee/et/content/hinnakiri>

Tabel 3. Tartumaa omavalitsuste segaolmejäätmete konteinerite tühjendamise hinnad vabaturg ja korraldatud jäätmevedu (2013)

Konteineri maht m ³	Vabaturu hind (sh konteineri rent)	Korraldatud jäätmeveo hind (sh konteineri rent)	Hinna vahe (%)
0,14 m ³	8,25	3,74	55
0,24 m ³	9,93	5,03	49
0,8 m ³	19,1	15,55	19
2,5 m ³	45,15	40,86	9
4,5 m ³	68,9	59,54	14

Allikas: Keskkonnaministeeriumi küsitlus mai 2013

Tabel 4. Võrumaa omavalitsuste segaolmejäätmete konteinerite tühjendamise hinnad vabaturg ja korraldatud jäätmevedu (2013)

Konteineri maht m ³	Vabaturu hind (sh konteineri rent)	Korraldatud jäätmeveo hind (sh konteineri rent)	Hinna vahe (%)
0,14 m ³	8,25	4,85	41
0,24 m ³	9,93	6,17	38
0,8 m ³	19,1	15,17	21
2,5 m ³	45,15	36,44	19
4,5 m ³	68,9	48,5	30

Allikas: Keskkonnaministeeriumi küsitlus mai 2013

Seega võib selgelt täheldada, et vaba konkurents jäätmeveo ja -käitluse turul pole Eestis taganud kõige madalamaid teenusehindasid. **Vabaturu tingimustes kujunenud jäätmeveo teenusehinnad on keskmiselt 20-40% kõrgemad kui korraldatud jäätmeveo hangete tulemusel fikseeritud hinnad.** Siinjuures tuleb ära märkida, et väiksema asustustihedusega piirkondades (eelkõige maapiirkonnad) on jäätmeveo teenuse hinna vahe võrreldes korraldatud jäätmeveo konkurssidel fikseeritud hindadega suurem kui tiheasustusega piirkondades (linnades).

Avatud turukeskkonnaga jäätmeveo mudeli puhul, kus ühes jäätmeveopiirkonnas võib jäätmeid koguda korraga mitu jäätmekäitlusettevõtet, on kõrgemate teenusehindade üheks põhjuseks jäätmete kogumise ja veoga seotud suuremad logistikakulud. Samas tuleb arvestada, et Eestis tekkivate olmejäätmete kogus on väike¹⁰, mistõttu on jäätmeveo ja -käitlemise turg siin piiratud. Nii on jäätmeveoturule tänaseks turuosalisi (jäätmekäitlusettevõtteid) jäänud vähe, mis on pigem oligopolistliku turu tunnus. Sellises olukorras on avatud turu tingimustes oht turutõrgeteks (sh turuosaliste kokkulepeteks) ja sellest tulenevalt ka hinnatõusuks.

Kavandatava seadusemuudatuse üheks **olulisemaks miinuseks ongi asjaolu, et jäätmevaldajatel/leibkondadel puudub kindlus teenusehinna kujunemise osas.** Võrreldes tänase jäätmeveo korraldusega ei anna kavandatud seadusemuudatus omavalitsustele ka õiguslikku vahendit hinnakontrolliks (sh turutõrkest tuleneva kontrollimatu hinnatõusu osas). Registreeritud jäätmevedajal on õigus teatud aja tagant (eelnou kohaselt kord 12 nädala jooksul) hindasid muuta. Seega kavandatava seadusemuudatuse tulemusel võib mitmetes omavalitsustes (eelkõige keskustest kaugemal asuvates omavalitsustes) konkurentsi puudumisel jäätmeveo teenusehind oluliselt tõusta. Samas pole välistatud ka võimalus, et mõningates piirkondades, kus jäätmevedajatel pole majanduslikust seisukohast motivatsiooni (väikesed jäätmekogused, hajaasustus jms) jäätmeid koguda, ei registreeri jäätmeveo teenusepakkujaks ennast üksi jäätmevedaja.

Seaduse eelnõus sätestatud nõue (§ 67 lõige 2 punkt 5) diferentseerida teenusehindasid nii, et liigiti kogutud jäätmete teenustasu oleks maksimaalselt 50% ja vanapaberi- ja kartongi kogumisel kuni 20% segaolmejäätmete kogumise teenustasust, võib teatud tingimustel omada jäätmete liigiti kogumisele motiveerivat efekti. Kuna mitmete liigiti kogutud jäätmete (eelkõige biojäätmed) käitlusvõimalused on täna piiratud, siis võib ka see kavandatav hinnakujundamist reguleeriv nõue panustada jäätmeveo üldisesse hinnatõusu, seda eelkõige jällegi hajaasustusega piirkondades ja käitluskohtadest kaugemal asuvates kohtades.¹¹

Tuginedes eelpool toodule võib eeldada, et **kavandatav kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuv jäätmevedu ei taga võrreldes täna kehtiva korraldatud jäätmeveo süsteemiga madalamaid jäätmeveo teenusehindasid. Seadusemuudatuse rakendudes jäätmevaldajate sh leibkondade kulud jäätmekäitlusele pigem suurenevad.** Kuna eelnõu kohaselt peavad jäätmevedajad pakkuma kõikidele veopiirkonna jäätmevaldajatele teenuse tarbimise eest (samas mahus) ühesugust hinda, siis võib eeldada, et **jäätmeveo hinnatõus ja sellega seotud leibkondade jäätmekäitluskulude kasv on oluliselt suurem hajaasustusega piirkondades, mis asuvad kaugemal suurematest linnadest ja jäätmekäitluskohtadest. Nii mõjutab kavandatud seadusemuudatus majanduslikult enam just maapiirkondades elavaid leibkondi, kus on ka leibkondade keskmine sissetulek väiksem.**

4.2.2 Mõju jäätmekäitlusettevõtetele

Koostatud seaduse eelnõu loob võrreldes korraldatud jäätmeveosüsteemiga eelduse, et jäätmevedajad saavad minimaalsete piirangutega oma teenust pakkuda kõigile kohaliku omavalitsuse piiritletud piirkonnas asuvatele jäätmetekitajatele.¹² Seega luuakse olmejäätmete veoturul õiguslik alus, mis annab võimaluse, et mitu veoettevõtet saavad pakkuda teenuseid samaaegselt ühes piirkonnas ja andes

¹⁰ Valdav osa olmejäätmeid tekib suuremate linnade piirkonnas, kusjuures Tallinnas ja selle ümbruses tekib üle poole Eesti olmejäätmetest.

¹¹ Arvestada tuleb, et biojäätmete (köögi- ja sööklajajäätmete) käitlemise (kompostimise) omahind on täna toimivates käitistes (nt Tallinna Jäätmete Taaskasutuskeskus, AS Ragn Sells jäätmekütuse tehas) kõrgem, kui segaolmejäätmete käitlushind. Lisaks tekitab suuremaid kulusid liigiti kogutud jäätmete vedu, mis võib piirkonniti suuresti varieeruda.

¹² Eelnõus on sätestatud samas siiski ka teatud juhud, millal jäätmetekitaja ei pea liituma KOV registreeringu alusel toimiva jäätmeveoga.

jäätmevaldajatele võimaluse ise endale voeteenuse osutaja valida. Jäätmeveo teenuse hinnad on vabad, st need ei ole fikseeritud kohaliku omavalitsuse ja jäätmevedajate vahelistes lepingutes ning jäätmevedajad saavad neid muuta. Mõju jäätmeveoga tegelevatele jäätmekäitlusettevõtetele sõltub seega paljus sellest, milliseks kujuneb avatud turuolukorras konkurents ja teenusehinnad. Teenusehindade analüüs näitab, et jäätmeveo vabaturuga piirkondades on hinnad kõrgemad kui korraldatud jäätmeveo konkurssidel fikseeritud hinnad (vt ptk 4.2.1). Kuna mitme jäätmevedajaga jäätmeveomudelid suurenevad jäätmete kogumise ja veoga seotud logistikakulud, siis **sõltub jäätmevedajate võimalik tulu kohalike omavalitsuste seatavatest liigitikogumise tingimustest, aga veelgi enam kogumispiirkonna eripärast (nt tiheasustus või hajaasustus) ja tulevases turu jaotusest (sh võimalikest turutõrgetest).**

Seaduse eelnõu koostamise ühe peamise põhjusena on seletuskirjas välja toodud probleem, et riigihangete põhine korraldatud jäätmeveo süsteem on mõjunud jäätmeveo turuolukorrale konsolideerivalt, vähendades nii uute tulijate turule sisenemise võimalusi. Sellele on viidanud ka Konkurentsiamet.¹³ Samas pole siiani Eestis ühtegi põhjalikumalt uuringut jäätmeveoturu konsolideerimise põhjuste selgitamiseks tehtud.

Tänaseks on jäätmeveoturule jäänud 3 suuremat jäätmeveo sh käitlusega tegelevat ettevõtet. **Turuolukorra konsolideerimise peamiseks põhjuseks on eelkõige olnud Eesti olmejäätmete veoturu väike maht ja jäätmekäitluse üldised arengud.** Eesti on jäätmekäitluse arendamisel olnud võrreldes teiste Euroopa liikmesriikidega võrdlemisi liberaalne ja erasektorikeskne.¹⁴ Suurem veoturul osalejate arvu vähenemine oli seotud varem omavalitsustele kuulunud veoettevõtete erastamisega (müümisega erainvestoritele). Lisaks kiirenes veoturu osaliste arvu vähenemine 2001. aastal nn prügilamääruse rakendamise järel (põhines EL Prügiladirektiivi 1999/31/EL nõuetel, mille kohaselt tuli valdav osa nõuetele mittevastavaid väikeprügilaid sulgeda)¹⁵, mille tulemusena paljud kohalikud jäätmeveoettevõtted, kelle majandustegevus oli otseselt seotud kohaliku väikeprügila toimimisega, loobusid edasisest osalemisest jäätmeveo turul või osteti need suuremate jäätmekäitlusettevõtete poolt kokku. Jäätmeveoturu suurem konsolideerumine toimus seega juba enne seda, kui korraldatud jäätmevedu laialdasemalt Eestis rakendati.

Kui korraldatud jäätmeveo süsteem annab piirkonnas hanke võitnud jäätmekäitlejale võimaluse oma tulusid ja kulusid teatud ajaperioodiks planeerida ning sellest tulenevalt ka teenusepakkumiseks vajalikud ettevalmistused ja investeeringud teha, siis kavandatud seadusemuudatuse puhul pole see võimalik, kuna avatud turul pole vedajatel mingit kindlust ega garantiid selle kohta, kui palju tal kliente piirkonnas olema saab. Samas peavad eelnõu kohaselt kõik registreeritud vedajad tagama teenusepakkumise potentsiaalselt kõikidele piirkonna jäätmevaldajatele. Seetõttu on uutel teenusepakkujatel väga raske konkurentsivõimelist teenusehinda pakkuda ilma tegemata suuri investeeringuid jäätmekogumise ning veo- ja lõppkäitlusvõimekusse, mille majanduslik perspektiiv on tänu tagasihoidlikule turumahule ja konkureerivate jäätmekäitlusvõimsuste olemasolule väike. Eesti väike jäätmeturg püsib ka uute suurte rahvusvaheliste jäätmekäitlusettevõtete turule tulemist.¹⁶

Seega on seadusemuudatusega kehtestatud avatud turu tingimustes konkurentsieelis täna turul tegutsevatel suurematel jäätmekäitlusettevõtetel, kes omavad peale laialdase kliendi- ja

¹³ Konkurentsiameti ettepanek konkurentsioleku parandamiseks olmejäätmete kogumise ja veo ning käitlemise kaubaturgudel. Konkurentsiameti kiri keskkonnaministrile, 21.11.2012.

¹⁴ 1990-ndate lõpus ja 2000-ndate alguses erastati praktiliselt kõik seni omavalitsuste omandis olevad jäätmeveoettevõtted. Ka hiljem on omavalitsuste otsene sekkumine jäätmekäitluse läbiviimisse olnud võrreldes teiste EL liikmesriikidega pigem tagasihoidlik. Ka tänane jäätmeveo korraldus ja omavalitsuse piiratud õiguslikud võimalused jäätmehooldust keskselt korraldada, on teinud Eestist Euroopa kõige liberaalsema jäätmekäitluskorraldusega riigi.

¹⁵ Viimased nõuetele mittevastavad väikeprügilad suleti 2009. aastal.

¹⁶ Võimalus mõne rahvusvahelise jäätmekäitlusettevõtte Eesti turule tulemiseks on pigem läbi juba mõne turul tegutseva ettevõtte ostu, mis samas aga ei suurenda turuosaliste arvu.

logistilise baasi ka kogu jäätmekäitlusahelat (sh kogutud jäätmete taaskasutus- ja lõppkäitlusvõimekust). Peale olmejäätmete veoteenuse pakkumise tegutsevad täna turul olevad ettevõtted nii liigiti kogutud jäätmete (sh pakendijäätmete), ehitus- ja lammutusjäätmete jm jäätmeliikide käitlemises, mõjutades nii oluliselt olmejäätmete käitlemise turul toimuvat.

Olmejäätmete kogumise- ja veoturule sisenemist pärsib ka asjaolu, et seadusemuudatus ei anna omavalitsustele muuhulgas õigust korraldada kahetasandilisi hankeid (korraldatakse eraldi hange kogutud jäätmete lõppkäitluskoha valimiseks), mis annaks lihtsama võimaluse jäätmeveoturule siseneda nendel veoettevõtetel (nt transpordiettevõtetel), kellel puudub oma jäätmekäitlusvõimekus (jäätmete sortimine, taaskasutamine ja lõppkäitus).

Seega võib arvata, et **eelnõukohase avatud jäätmeveoturu rakendamisel turuosaliste arv üldisemas plaanis suuresti ei muutu. Mõnevõrra võib konkurents ja ka turuosaliste arv suureneda suuremates linnades, kus on võimalik kasumlikult jäätmeveoteenust pakkuda.**

Kavandatud seadusemuudatus omab samas **negatiivset majandusmõju kohalike omavalitsuste või omavalitsusühenduste poolt rajatud jäätmekäitlusettevõtetele** (vt ka ptk 4.2.3). Võib eeldada, et suur osa kohalikele omavalitsustele kuuluvatest jäätmekäitluskeskustest (kes jäätmeveoga ei tegele) pole avatud turu tingimustes enam kavandatud mahus jätkusuutlikud, kuna olulise turuosaga suuremad jäätmevedajad on üles ehitanud enda jäätmete kogumise- ja käitlemissüsteemi. Seetõttu võivad mitmete selliste jäätmekäitluskeskuste omanikud kanda märkimisväärset majanduskahju.

4.2.3 Mõju omavalitsustele

Kuna kavandatud seadusemuudatus muudab oluliselt tänast olmejäätmete veo korraldust, siis mõjutab see omavalitsuste jäätmehoolduse korraldust ning sellega seotud kulusid (vt ka ptk 4.2.4). Vastavalt seadusemuudatusele ei pea omavalitsused enam korraldama jäätmeveo hankeid. Küll aga säilib vajadus registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveo korraldust administreerida (jäätmevaldajate registri pidamine ja pidev ajakohastamine, jäätmevedajate registreerimine, teavitamine jne). Lisaks **suureneb oluliselt kohaliku omavalitsuse poolt teostatava järelevalve vajadus** (nii jäätmevedajate kui eriti jäätmevaldajate kontroll). **Seega võib eeldada, et kohalike omavalitsuste kulud jäätmeveo korralduse haldamisel pigem suurenevad.** Tulenevalt olmejäätmete prügilasse ladestamise saastetasu laekumise järsust vähenemisest on ka omavalitsuste eelarved jäätmehoolduse valdkonnas vähenenud miinimumini, mistõttu tuleb lisakulud katta omavalitsuste eelarvest muude valdkondade arvelt. Suurenev jäätmehoolduse korralduse kulu mõjutab enam väiksemaid omavalitsusi.

Kuigi seaduse eelnõu kohaselt on jäätmevaldaja kohustatud liituma jäätmeveo teenusega registreerimistöendit omava ettevõttega, siis on kavandatud süsteemi puhul siiski risk, et suureneb prügistamine. See omakorda tähendab seda, et **suurenevad nii omavalitsuste kui ka teiste maaomanike (sh riigi ja eramaa omanike) kulud illegaalselt ladestatud jäätmete koristamisele.**

Avatud jäätmeveoturu tingimustes suureneva veokoormuse tõttu võivad **maapiirkondade kõrvalteed ja linnade sisekvartalite teekate vajada tihedamat remonti, mis omakorda suurendab teomanike (sh omavalitsuste) majanduskulusid.**

Viimase kümnendi jooksul on riik otseselt motiveerinud omavalitsusi panustama olmejäätmete korraldamisse ja ka jäätmekäitlustristu väljaarendamisse. Selleks on nii riik kui ka omavalitsused investeerinud märkimisväärseid summasid.¹⁷ Rajatud on terve rida piirkondlikke jäätmekäitluskeskusi ja soetatud vajalikke käitlusseadmeid, et tagada keskkonnanõuetele vastav olmejäätmete käitluseesmärkide täitmine (vt tabel 5). Siinjuures tuleb ära märkida, et nimetatud rajatiste arendamine

¹⁷ Peale Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogrammi (KP) on märkimisväärne toetussumma tulnud jäätmekeskuste rajamiseks ka Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist (ÜF).

on toimunud nii riiklike kui ka kohaliku tasandi arengukavade (riigi jäätmekava, KOV jäätmekavad) alusel ja riigi toetusel.

Tabel 5. Ülevaade suurematest omavalitsuste poolt rajatud jäätmekäitlustaristu projektidest 2007-2014 (KIK)

Projekt	Toetus (euro)	Omafinantseering (euro)	Kokku (euro)	Toetusfond
Põlva jäätmejaama jäätme pressi soetamine	150 199,00	16 688,86	166 887,86	KP
Võru jäätme keskuse rajamine	465 327,58	51 749,07	517 076,65	KP
Hiiumaa jäätmekäitluskeskuse ehitus	1 412 891,76	162 415,28	1 575 307,04	KP
Kudjape jäätme jaam	2 376 757,05	333 957,56	2 710 714,61	KP
Lääne-Viru Jäätmekäitluskeskuse rajamine	2 209 561,68	883 550,01	3 093 111,69	ÜF
Aardlapalu jäätmekäitluskeskuse arendamine	1 194 732,94	257 612,86	1 452 345,80	ÜF
AS Väätsa Prügila jäätmete ümberlaadimisjaama rajamine	1 262 110,94	284 593,65	1 546 704,59	ÜF
Põlva jäätme jaam	715 499,12	126 264,56	841 763,68	ÜF
Põlva jäätme jaama jäätme pressi soetamine	150 199,00	16 688,86	166 887,86	KP

Peale tabelis 5 toodud jäätmekäitlusprojektide on riik toetanud varasematel aastatel (2003-2004) veel ka Narva jäätme keskuse (investeering ca 1,46 mln eurot) ja Rapla jäätme jaama (investeering ca 498 000 eurot) rajamist. Nii on **viimase kümne aasta jooksul investeeritud riigi ja omavalitsuste poolt piirkondlikesse jäätme keskustesse üle 14 miljoni euro**. Piirkondlike jäätme keskustena võib käsitleda ka kohalike omavalitsuste poolt rajatud prügilaid (nt Paikre, Väätsa), kuhu on investeeritud samuti miljoneid eurosid riigi ja omavalitsuste raha.

Kavandatava kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveo puhul võib eeldada, et suur osa nimetatud investeeringutest pole avatud turu tingimustes enam majanduslikult rentaablid, kuna jäätmevedajad eelistavad konkurentsi tingimustes üles ehitada enda jäätme kogumis- ja käitlemissüsteemi. Seadusemuudatuse kohaselt puudub omavalitsusel ka õiguslik alus korraldada kahetasandilisi hankeid (esmalta korraldatakse hange lõppkäitluskoha valimiseks ning siis korraldatakse hange jäätmeveoteenuse saamiseks) või anda konkreetsele jäätmekäitluskohale ainuõigust piirkonnast kogutud jäätme käitlemiseks. Seega võib arvata, et **paljudesse omavalitsuste poolt tänaseks rajatud jäätmekäitluskeskustesse avatud turu tingimustes jäätmeid ei liigu või ei kasutata neid kesksi kavandatud mahus, mistõttu võib lugeda tehtud investeeringud olulisel määral riigi ja omavalitsuste kahjumiks**. Kuna omavalitsused on mitmete projektide puhul taganud omafinantseeringu pangalaenuga, siis võib kavandatav seadusemuudatus tekitada mitmetele omavalitsustele väga olulist majanduskahju. Riigi tasandil tekitab rahastatud projektide jätkusuutmatust küsimusi nii riigi raha kui ka Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi abiraha kasutamise asjakohasusest.

4.2.4 Mõju kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduse korraldusele

Kavandatud seadusemuudatus **muudab oluliselt tänase kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatud jäätmehoolduse aluseid**. Põhimuudatuseks on loobumine täna toimivast korraldatud olmejäätmeveo mudelist, kus konkreetsetes veopiirkonnas võib korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide kogumise ja äraveo teenust osutada üksnes omavalitsuse poolt korraldatud hanke alusel ainuõiguse saanud jäätmevedaja. Seega seadusemuudatuse rakendudes ei saaks omavalitsused enam korraldada

jäätmeveo hankeid. Samuti pole võimalik rakendada jäätmehoolduse mudelit, kus omavalitsus pakub ise korraldatud jäätmeveoteenust, olles konkursiga valitud jäätmeveo pakkuja ja jäätmetekitaja vahel (varem kehtinud Jääts § 66 lg 1¹). Omavalitsuse korralduslik panus jäätmekäitlussüsteemi toimimisse piirduks eelkõige reeglite kehtestamisega (registreerimistingimuste sätestamine, jäätmehoolduseeskirjaga nõuete kehtestamine), jäätmevedajate registreerimisega ning järelevalve läbiviimisega.

Kuigi kohalikel omavalitsustel pole vaja korraldada jäätmeveo hankeid, võib siiski eeldada, et **jäätmehoolduse korraldamisega seotud administreerimise maht ei vähene**. Vastupidi, seoses vajadusega kontrollida avatud turu tingimustes erinevaid registreeritud jäätmeveoettevõtteid ja jäätmevaldajate liitumist kogumissüsteemiga, **suureneb eeldatavasti kohalike omavalitsuste poolt teostatava järelevalve vajadus oluliselt**.

Vastavalt eelnõule on kohalik omavalitsus kohustatud pidevalt teostama järelevalvet jäätmevaldaja lepingu olemasolu üle jäätmeveo teenust pakkuva registreerimistõendit omava ettevõttega. Eelnõu kohaselt peavad kõik jäätmevaldajad sõlmima veolepingu ühe piirkonnas registreeritud jäätmekäitlusettevõttega. Sõlmitud veolepingut saab lõpetada vaid uue veolepingu sõlmisel teise registreerimistõendit omava ettevõttega. Siiski võib eeldada, et olukorras, kus piirkonnas tegutseb mitu jäätmevedajat ning jäätmevaldajatel on võimalus igal ajal vedajat muuta, saab isegi tänasest tunduvalt suurema järelevalve mahu juures olema väga keeruline lepingu olemasolu kontrollida. Järelevalve koormust tõstab ka vajadus teha järelevalvet erinevate registreeritud jäätmevedajate üle. Omavalitsuste kogemused jäätmeveosüsteemi korraldamisel on näidanud, et jäätmevedajate võimekus ja valmisolek kvaliteetset ja nõuetekohast teenust pakkuda varieerub suuresti.¹⁸

Avatud jäätmeveoturu tingimustes on **omavalitsuste võimalused jäätmekäitluse kavandamiseks ja jäätmehierarhial põhinevate lahenduste poole suunamiseks piiratud**. Võib arvata, et kui juba tänase korraldatud jäätmeveo tingimustes on **omavalitsustel raske saada teavet** (inimeste teadlikkuse tase ja probleemkohad, tekkinud jäätmekogused, nende käitlemiskohad ja -viisid jms) jäätmehoolduse arendamiseks, siis muutub see olukorras, kus piirkonnas tegutseb mitmeid erinevaid jäätmevedajaid veelgi raskemaks.¹⁹ Eelnõu kohaselt puudub omavalitsusel õiguslik alus korraldada kahetasandilisi hankeid või anda konkreetsele jäätmekäitluskohale ainuõigust piirkonnast kogutud jäätmete käitlemiseks. Seega **ei saa omavalitsused nende haldusterritooriumil kokku kogutud olmejäätmete käitlemist ise enam vahetult suunata ja ka omavalitsuste koostööorganisatsioonide poolt rajatud jäätmekeskuste kaudu olmejäätmete käitlemise korralduses ise osaleda**. See pärsib eeldatavasti oluliselt omavalitsuste omavahelist koostöötahet jäätmehoolduse korraldamisel.

Kavandatud seadusemuudatus loob seega otsesed eeldused olukorraks, kus **omavalitsuste motivatsioon ja võimalused jäätmehoolduse korraldamiseks oluliselt vähenevad, mistõttu võib see negatiivselt mõjuda riiklike jäätmekäitluseesmärkide (sh jäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt) täitmisele**.

¹⁸ Uurimistöõ „Tallinnas tekkivate olmejäätmete taaskasutamise tõhustamise uuring Euroopa parimate praktikate näitel“, SEI Tallinn, 2014. Teostatud rahvusvahelise jäätmealase projekti Regionaalne panus Euroopa taaskasutuskogukonda - R4R ("Regions for recycling") raames Tallinna linna tellimisel.

¹⁹ Näiteks nimetatud probleemid olid põhjuseks, miks Poola kui üks viimaseid olmejäätmete avatud veoturuga liikmesriike otsustas 2012. aastal minna üle Euroopas valdavalt kasutatud omavalitsuste kesksele ja hangete põhisele korraldatud jäätmeveo mudelile.

5 Kokkuvõte

Jäätmeveo korralduse reformi raames Keskkonnaministeeriumi poolt koostatud jäätmeveo seaduse muutmise seaduse eelnõu **muudab oluliselt tänase kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatud jäätmeveo aluseid**. Põhivuudatuseks on loobumine täna toimivast korraldatud olmejäätmeveo mudelist, kus konkreetses veopiirkonnas võib korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide kogumise ja äraveo teenust osutada üksnes omavalitsuse poolt korraldatud hanke alusel ainuõiguse saanud jäätmevedaja.

Käesoleva töö käigus teostatud analüüsi põhjal võib eeldada, et eelnõus sätestatud kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuv jäätmeveo mudel, kus ühes jäätmeveopiirkonnas võib avatud turu tingimustes jäätmeid koguda korraga mitu registreeritud jäätmekäitlusettevõtet, **suurendab võrreldes täna toimiva korraldatud jäätmeveoga märkimisväärselt jäätmeveost tulenevat globaalset/piirkondlikku ja ka kohalikku keskkonnamõju** – müra- ja õhusaastet (sh kasvuhoonetegaaside heidet) ning ressursside raiskamist (kütuse tarbimine). Samuti kasvab liikluskoormus, mis omakorda suurendab võimalike avariide/õnnetuste ja reostuse tekke riski.

Olmejäätmete veo korralduse muutmise mõjutab otseselt olulisemate sihtrühmade (jäätmeveoettevõtted, jäätmevaldajad sh leibkonnad ning ka omavalitsused) kulud ja tulused. Majandusmõju ulatus sõltub paljus sellest, milliseks kujuneb avatud jäätmeveo turul teenusehind. Kuna Eestis on siiani võimalik leida piirkondasid, kus ühel või teisel põhjusel toimib nõ jäätmeveo vabaturg, siis annab see võimaluse analüüsida võimalikku veohinna kujunemist kavandatava kohaliku omavalitsuse registreeringu alusel toimiva jäätmeveo süsteemi rakendamisel. Erinevate piirkondade jäätmeveotasude võrdlemine näitab, et korraldatud jäätmeveo konkurssidega fikseeritud hinnad on üldjuhul madalamad (keskmiselt 20-40%) kui vabaturu tingimustes pakutavad hinnad.

Avatud turukeskkonnaga jäätmeveo mudeli puhul, kus ühes jäätmeveopiirkonnas võib jäätmeid koguda korraga mitu jäätmekäitlusettevõtet, on kõrgemate teenusehindade üheks põhjuseks jäätmete kogumise ja veoga seotud suuremad logistikakulud. Samas tuleb arvestada, et Eestis tekkivate olmejäätmete kogus on väike, mistõttu on jäätmeveo ja -käitlemise turg siin piiratud. Nii on jäätmeveoturule tänaseks turuosalisi jäänud vähe (3 suuremat jäätmeveo- ja käitlusega tegelevat ettevõtet), mis on pigem oligopolistliku turu tunnus. Sellises olukorras on oht turutõrgeteks (sh turuosaliste kokkulepeteks) ja sellest tulenevalt ka hinnatõusuks. Kavandatava seadusemuudatuse üheks **olulisemaks miinuseks ongi asjaolu, et jäätmevaldajatel/leibkondadel puudub kindlus teenusehinna kujunemise osas**. Võrreldes tänase jäätmeveo korraldusega ei anna kavandatud seadusemuudatus omavalitsustele ka õiguslikku vahendit hinnakontrolliks (sh turutõrkest tuleneva kontrollimatu hinnatõusu osas).

Nii võib eeldada, et kavandatav kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuv jäätmevedu ei taga võrreldes täna kehtiva korraldatud jäätmeveo süsteemiga madalamaid jäätmeveo teenusehindasid. Eelnõukohase seadusemuudatuse rakendudes **jäätmevaldajate sh leibkondade kulud jäätmekäitlusele pigem suurenevad. Jäätmeveo hinnatõus ja sellega seotud leibkondade jäätmekäitluskulude kasv on oluliselt suurem hajaasustusega piirkondades**, mis asuvad kaugemal suurematest linnadest ja jäätmekäitluskohtadest, mõjutades nii enam just maapiirkondades elavaid leibkondi, kellel on samas ka väiksem keskmine sissetulek.

Kuna avatud jäätmeveoturul suurenevad jäätmete kogumise ja veoga seotud logistikakulud, siis sõltub jäätmevedajate võimalik tulu kohalike omavalitsuste seatavatest liigitikogumise tingimustest, aga veelgi enam kogumispiirkonna eripärast (nt tiheasustus või hajaasustus) ja tulevases turu jaotusest (sh võimalikest turutõrgetest). Seaduse eelnõu koostamise ühe peamise põhjusena on seletuskirjas välja toodud probleem, et riigihangete põhine korraldatud jäätmeveo süsteem on mõjunud jäätmeveo turuolukorrale konsolideerivalt, vähendades nii uute tulijate turule sisenemise võimalusi. Samas pole siiani Eestis ühtegi põhjalikku uuringut jäätmeveoturu konsolideerimise põhjuste selgitamiseks tehtud.

Jäätmeveoturu muudatuste analüüs näitab, et **туруolukorra konsolideerimise peamiseks põhjuseks on pigem olnud Eesti olmejäätmete veoturu väike maht ja jäätmekäitluse üldised arengud**. Eesti on jäätmekäitluse arendamisel olnud võrreldes teiste Euroopa liikmesriikidega võrdlemisi liberaalne ja erasektorikeskne. Suurem veoturul osalejate arvu vähenemine oli seotud varem omavalitsustele kuulunud veoettevõtete erastamisega (müümisega erainvestoritele) ning kohalike väikeprügilate sulgemise ja nendega seotud väikeste jäätmekäitlusfirmade tegevuse lõpetamisega.

Hoolimata sellest, et kavandatud seadusemuudatus avab õiguslikult jäätmeveoturu kõikidele nõuetekohastele jäätmevedajatele, on uutel teenusepakkujatel väga raske konkurentsivõimelist teenusehinda pakkuda ilma tegemata suuri investeeringuid jäätmekogumise ning veo- ja lõppkäitlusvõimekusse, mille majanduslik perspektiiv on tänu tagasihoidlikule turumahule ja konkureerivate jäätmekäitlusvõimsuste olemasolule väike. Eesti väike jäätmeturg püüab ka uute suurte rahvusvaheliste jäätmekäitlusettevõtete turule tulemist. **Seega on seadusemuudatusega kehtestatud avatud turu tingimustes konkrentsielis täna turul tegutsevatel suurtel jäätmekäitlusettevõtetel, kes omavad peale laialdase kliendi- ja logistilise baasi ka kogu jäätmekäitlusahelat (sh kogutud jäätmete taaskasutus- ja lõppkäitlusvõimekust).**

Kuna kavandatud seadusemuudatus muudab oluliselt tänast olmejäätmete veo korraldust, siis mõjutab see ka omavalitsuste jäätmehoolduse korraldust ning sellega seotud kulusid. Kuigi kohalikel omavalitsustel pole vaja korraldada jäätmeveo hankeid, võib siiski eeldada, et **jäätmehoolduse korraldamisega seotud administreerimise maht ei vähene**. Vastupidi, seoses vajadusega kontrollida avatud turu tingimustes erinevaid registreeritud jäätmeveoettevõtteid ja jäätmevaldajate liitumist kogumissüsteemiga, **suureneb eeldatavasti oluliselt kohalike omavalitsuste poolt teostatava järelevalve vajadus, mis omakorda suurendab jäätmekorraldusega seotud halduskulusid**. Suurenev jäätmehoolduse korralduse kulu mõjutab enam väiksemaid omavalitsusi.

Kuigi eelnõu kohaselt on jäätmevaldaja kohustatud liituma jäätmeveo teenusega registreerimistõendit omava ettevõttega, siis võimalik suurenev teenusehinna tõus ja jäätmeveo teenusega liitumise raskesti teostatav järelevalve suurendab riski, et kasvab prügistamine. See omakorda tähendab seda, et **suurenevad nii omavalitsuste kui ka teiste maaomanike (sh riigi ja eramaa omanike) kulud illegaalselt ladestatud jäätmete koristamisele**. Lisakulusid omavalitsustele võib põhjustada ka suureneva veokoormuse tõttu rikutud maapiirkondade kõrvalteede ja linnade sisekvartalite teekate, mis vajab tihedamat remonti.

Avatud jäätmeveoturu tingimustes **on omavalitsuste võimalused jäätmekäitluse kavandamiseks ja jäätmehierarhial põhinevate lahenduste poole suunamiseks piiratud**. Omavalitsustel on raske saada ülevaadet olmejäätmete käitlussüsteemi toimimisest (inimeste teadlikkuse tase ja probleemkohad, tekkinud jäätmekogused, nende käitlemiskohad ja -viisid jms), mis on vajalikud jäätmekäitlussüsteemi kavandamiseks ja arendamiseks. Eelnõu kohaselt puudub omavalitsusel muuhulgas õiguslik alus korraldada kahetasandilisi hankeid (esmlt korraldatakse hange lõppkäitluskoha valimiseks ning siis korraldatakse hange jäätmeveoteenuse saamiseks) või anda konkreetsele jäätmekäitluskohale ainuõigust piirkonnast kogutud jäätmete käitlemiseks. Seega **ei saa omavalitsused nende haldusterritooriumilt kokku kogutud olmejäätmete käitlemist ise enam vahetult suunata ja omavalitsuste koostööorganisatsioonide poolt rajatud jäätmekeskuste kaudu olmejäätmete käitlemise korralduses ise osaleda**. See püüab eeldatavasti oluliselt ka omavalitsuste omavahelist koostöötahet, mis on vajalik jäätmehoolduse korraldamiseks.

Samas on riik viimase kümnendi jooksul otseselt motiveerinud omavalitsusi panustama olmejäätmete käitluse korraldamisse, omavalitsuste koostöösse ja ka jäätmekäitlutaristu väljaarendamisse. Selleks on nii riik kui ka omavalitsused investeerinud märkimisväärsed summasid. Omavalitsuste initsiatiivil on rajatud terve rida piirkondlikke jäätmekäitluskeskusi, et tagada keskkonnanõuetele vastav olmejäätmete käitluseesmärkide täitmine. Kokku on viimase kümne aasta jooksul investeeritud omavalitsuste poolt hallatavatesse jäätmekäitluskeskustesse enam kui 14 mln eurot. Kavandatava kohaliku omavalitsuse

registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveo puhul võib eeldada, et suur osa nimetatud investeeringutest pole avatud turu tingimustes enam majanduslikult rentaablid, kuna jäätmevedajad eelistavad konkurentsi tingimustes üles ehitada enda jäätmete kogumis- ja käitlemissüsteemi. Seega võib arvata, et **paljudesse omavalitsuste poolt tänaseks rajatud jäätmekäitluskeskustesse avatud turu tingimustes jäätmeid ei liigu või ei kasutata neid keskusi kavandatud mahus, mistõttu võib lugeda tehtud investeeringud olulisel määral riigi ja omavalitsuste kahjumiks.** Kuna omavalitsused on mitmete projektide puhul taganud omafinantseeringu pangalaenuga, siis võib kavandatav seadusemuudatus tekitada mitmetele omavalitsustele väga olulist majanduskahju.

Kavandatud seadusemuudatus loob seega otsesed eeldused olukorraks, kus **omavalitsuste motivatsioon ja võimalused jäätmehoolduse korraldamiseks oluliselt vähenevad, mistõttu võib see negatiivselt mõjuda riiklike jäätmekäitluseesmärkide (sh jäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt) täitmisele.**

Kasutatud kirjandus

- Keskkonnaministeeriumi küsitlus korraldatud jäätmeveo rakendamise kohta, 2009 (<http://www.voru.envir.ee/1100028>)
- Keskkonnaministeeriumi küsitlus korraldatud jäätmeveo rakendamise kohta, 2013
- Konkurentsiameti ettepanek konkurentsivolukorra parandamiseks olmejäätmete kogumise ja veo ning käitlemise kaubaturgudel. Konkurentsiameti kiri keskkonnaministrile, 21.11.2012.
- Uurimistöõ „Tallinnas tekkivate olmejäätmete taaskasutamise tõhustamise uuring Euroopa parimate praktikate näitel“, SEI Tallinn, 2014. Teostatud rahvusvahelise jäätmealase projekti Regionaalne panus Euroopa taaskasutuskogukonda - R4R ("Regions for recycling") raames Tallinna linna tellimusel.
- Statistikaameti uurimus „*Statistical work on determination of relevant information available at municipal waste collectors*“, 2002
- Riigi jäätmekava 2014-2020 alusdokument “Jäätmehoolduse organisatsioonilised aspektid ja kohustused“ (www.envir.ee)
- Riigi jäätmekava 2014-2020 alusdokument “Olemasoleva jäätmekäitluse kirjeldus“ (www.envir.ee)
- Life cycle assessment as a decision support tool for system optimisation – the case of waste management in Estonia. Moora, H PhD thesis 2009, Tallinn University of Technology, Tallinn, Estonia
- Ülevaade jäätmehoolduse olukorrast valdades ja linnades. Riigikontrolli ülevaade Riigikogule, Tallinn, 2008

Lisa 1 – Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu

Jäätmeveo reformi eelnõu

12.10.2014

4. peatükk

KOHALIKU OMAVALITSUSE ÜKSUSE KORRALDATUD JÄÄTMEHOOLDUS

§ 66. Kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuv jäätmevedu

(1) Kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuv jäätmevedu on olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast kohaliku omavalitsuse üksuse registreeritud ettevõtja poolt registreerimise aluseks olevatel tingimustel.

(2) Kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel registreeritud jäätmevedaja võib pakkuda jäätmete kogumise teenust kõigile antud veopiirkonna jäätmevaldajatele.

(3) Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo. Kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuv jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik käesoleva seaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi.

(4) Jäätmeliigid, millele kohaldatakse kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimivat jäätmevedu, veopiirkonnad, vedamise sagedus ja aeg ning kogumise ja veoga seotud tehnilised tingimused kehtestatakse valla- või linnavolikogu määrusega.

(5) Jäätmeveo teenustasu peab olema piisav, et katta jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelhoolduskulud ning jäätmete veo ja veo ettevalmistamisega seotud kulud.

(6) Registreeritud jäätmevedaja peab koostama igale veopiirkonnale hinnakirja, mis peab tagama, et iga samas mahus teenuse tarbija antud veopiirkonnas saab teenust sama hinnaga. Kehtiv teenuste hinnakiri avaldatakse jäätmevedaja ja veopiirkonna kohaliku omavalitsuse üksuse veebilehel.

(7) Registreeritud jäätmevedaja on kohustatud pakkuma jäätmeveo teenust kehtiva hinnakirja alusel kõigile jäätmevaldajatele veopiirkonnas, kes seda soovivad. Teenus peab sisaldama kõikide jäätmete kogumist, mille tekkekohal kogumise on kohaliku omavalitsuse üksus jäätmehoolduseeskirjas kohustuslikuks teinud.

(8) Registreeritud jäätmevedaja võib muuta teenuste hinnakirja mitte sagedamini, kui kord 12 nädala jooksul, esitades muudetud hinnakirja kõigile oma klientidele ja veopiirkonna kohalikele omavalitsustele

hiljemalt neli nädalat enne uue teenuste hinnakirja kehtestamist.

(9) Vähemalt 40 000 elanikuga kohaliku omavalitsuse üksuses olmejäätmete veo teenust osutav ettevõtja on hädaolukorra seaduse § 34 lõike 9 punktis 4 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja.

§ 67. Jäätmevedaja registreerimise tingimused

(1) Kohaliku omavalitsuse volikogu võib käesoleva seaduse § 66 sätestatud korras jäätmeveo korraldamisega seotud ülesannete täitmiseks volitada teist kohaliku omavalitsuse üksust, mittetulundusühingut või sihtasutust, mille liige vastav kohaliku omavalitsuse üksus on ning mille liikmeteks saavad vastavalt põhikirjale olla ainult kohaliku omavalitsuse üksused või kohaliku omavalitsuse üksuste liit.

(2) Kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel jäätmevedaja registreerimise tingimustes määratakse muu hulgas alljärgnevad tingimused:

1) veopiirkond;

2) veetavad jäätmeliigid;

3) veotingimused – veo sagedus, aeg ja tehnilised tingimused;

4) toimingud, mille eest jäätmevedaja võtab teenustasu;

5) teenuse hinnad, mis peavad tagama, et sama kogumismahuti ruumala alusel oleks liigiti kogutud jäätmete teenustasu maksimaalselt 50 %, kuid vanapaberi- ja kartongi kogumisel kuni 20 % segaolmejäätmete kogumise teenustasust;

6) veopiirkonnas asuvate ühepereelamute ja mitme korteriga elamute arv ning korterite arv mitme korteriga elamutes.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud registreerimistingimused esitatakse enne kehtestamist seisukohavõtuks Keskkonnaametile, kes vajaduse korral esitab kahe nädala jooksul registreerimise tingimuste kättesaamisest arvates ettepanekud tingimuste täiendamiseks või muutmiseks.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 1 nimetatud veopiirkond tuleb määrata arvestusega, et piirkonna minimaalne suurus tagab jäätmeveoki täitumise ühe kogumisringiga ja piirkonna elanike arv ei ole üldjuhul suurem kui 30 000.

(5) Veopiirkonna määrab kohaliku omavalitsuse volikogu, lähtudes eeldatavatest jäätmekogustest, hoonestusest ning teede- ja tänavatevõrgu eripärast.

(6) Kohaliku omavalitsuse üksus avalikustab registreeritud jäätmevedaja oma veebilehel.

§ 68. Jäätmeveo õigus

(1) Kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel on õigus osutada jäätmeveo teenust määratud jäätmeliikide osas ja veopiirkonnas. Pärast nelja nädalat, esimese jäätmevedaja registreerimist kohaliku omavalitsuse üksuse poolt, on selline veoõigus ainult registreeritud ettevõttel.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud õigust realiseeritakse vastavalt jäätmeloaga määratud nõuetele ja tähtajale.

(3) Kohalik omavalitsus tunnistab registreerimistöendi kehtetuks sellest töendi omajat eelnevalt informeerides, kui töendi omaja rikub käesoleva seaduse § 67 lõikes 2 toodud tingimusi.

§ 69. Registreerimistöendi alusel toimiva jäätmeveoga liitumine

(1) Jäätmevaldaja on kohustatud liituma jäätmeveo teenusega registreerimistöendit omava ettevõttega, sõlmides sellekohase veolepingu. Sõlmitud veolepingut saab lõpetada vaid uue veolepingu sõlmisel teise registreerimistöendit omava ettevõttega ning selle esitamisel kehtiva lepingu teenusepakkujale.

(2) Kohaliku omavalitsuse üksus informeerib kirjalikult jäätmevaldajaid päevast, millest algab kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimiv jäätmevedu. Teavitamine võib toimuda ka registreerimistöendit omava ettevõtja kaudu.

(3) Jäätmevaldaja käesoleva peatüki tähenduses on ka korteriühistu, selle puudumisel aga selle kinnisasja omanik, millel asub suvila, elu- või äriruum.

(4) Kui kohaliku omavalitsuse üksus on veendunud, et kinnistul ei elata või kinnistut ei kasutata, võib ta jäätmevaldaja erandkorras vabastada tema taotluse alusel teatud tähtajaks registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveoga liitumisest.

(5) Kohaliku omavalitsuse registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveoga liitumise kohustusest on vabastatud isikud, kellel on jäätmeluba või kompleksluba.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud tähtaja määramiseks peab kohaliku omavalitsuse üksus eelnevalt kohapeal kontrollima, et jäätmevaldaja registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveoga liitumisest vabastamise asjaolud on tõesed ja vabastamist võimaldavad.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud jäätmevaldaja esitab järgmise aasta 20. jaanuariks kohaliku omavalitsuse üksusele kirjaliku kinnituse, et kinnistul ei ole aasta kestel elatud või kinnistut ei ole kasutatud.

§ 70. Jäätmete taaskasutamine ja kõrvaldamine

Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamise või kõrvaldamise. Kohaliku omavalitsuse üksus võib korraldada ka muude jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist.

§ 71. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskiri

(1) Jäätmehoolduseeskiri jäätmehoolduse korraldamiseks kohaliku omavalitsuse üksuses kehtestatakse volikogu määrusega.

(2) Jäätmehoolduseeskiri sätestab:

1) jäätmekäitluse ja jäätmete hoidmise korralduse ning sellega seotud tehnilised nõuded, nagu kogumismahutite tüüp, materjal, suurus, mahutite alus ja paiknemine, ühiste kogumismahutite kasutamine;

2) jäätmetest tervisele ja keskkonnale tuleneda võiva ohu vältimise, või kui see ei ole võimalik, siis vähendamise meetmed, sealhulgas olmejäätmete regulaarne ära vedu vähemalt üks kord 12 nädala jooksul. Tiheasustusalalt, kus biojäätmete kompostimine on jäätmetekke kohas tagatud, võib olmejäätmeid regulaarselt ära vedada üks kord 12 nädala jooksul;

3) biojäätmete kompostimise nõuded kompostimise tagamiseks käesoleva paragrahvi lõike 2 punkti 2 kohaselt;

4) kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveo piirkondade loetelu;

5) registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveoga hõlmamata jäätmete käitlemise nõuded;

6) elanikelt kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumise ja jäätmeluba omavale ettevõtjale üleandmise korra;

7) kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil tervishoiu- ja veterinaarteenuse osutaja jäätmete käitlemise korra;

8) registreerimistöendi alusel toimuva jäätmeveoga hõlmamata ehitus- ja lammutusprahi käitlemise nõuded;

9) jäätmete kogumiskoha või -kohad, kuhu tuleb jäätmed nende edasivedamiseks toimetada;

10) järelevalve korralduse jäätmekäitluse üle kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil;

11) kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil asuvate jäätmekäitluskohtade, välja arvatud prügilade järelehoolduse nõuded;

12) jäätmete liigiti kogumise ja sortimise arendamise nõuded koos tähtaegadega jäätmeliikide kaupa, milles nähakse mh ette vanapaberi ja kartongi kogumine tekkekohal alates viie korteriga korrusmajast ning biojäätmete liigitikogumine enam kui tuhande elanikuga asulates kortermajades, milles on enam, kui viis korterit;

13) suurjäätmete kogumiskohad, mis asuvad jäätmevaldajast maksimaalselt 15 kilomeetri kaugusel.

(3) Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskirja eelnõu esitatakse arvamuse saamiseks maavanemale ja Keskkonnaametile, tervishoiuteenuste osutaja jäätmete käitlemise kord Terviseametile ja veterinaarteenuste osutaja jäätmete käitlemise kord maakonna veterinaar keskusele, kes vajadusel teevad kahe nädala jooksul ettepanekuid eeskirja täiendamiseks või muutmiseks.

§ 72. Jäätmevaldajate register

(1) Kohaliku omavalitsuse üksus asutab määrusega jäätmevaldajate registri ning kehtestab registri pidamise korra.

(2) Kohalikul omavalitsusel on õigus saada tasuta teavet jäätmeveo piirkonnas tegutsevalt jäätmevedajalt käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud registri andmete kohta.

§ XX. Riiklik järelevalve

(1) Kohaliku omavalitsuse üksus teostab pidevat järelevalvet jäätmevaldaja lepingu olemasolu üle jäätmeveo teenust pakkuva registreerimistöendit omava ettevõttega oma haldusteerituumil.

§ XX. Registreerimistöendi alusel toimiva jäätmeveoga liitumise nõuete rikkumine

(1) Registreerimistöendi alusel toimiva jäätmeveoga liitumise nõude täitmata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot.

Järelevalve võimalus annab omavalitsusele õiguse kohaldada ka sunniraha.